

KRÓNIKA

TÖMÖRKÉNY CENTENÁRIUM SZEGEDEN

Már elültek a Tömörkény ünnepségek hullámai, valószínűleg fogyófélben van a dicséretes és színvonalas Emlékkönyv is — remélhetőleg nem egyetlen maradandó emlékeként a centenáriumnak...

Végre egy kicsit elégedettek lehetünk. Több okból is. Egyrészt, mert az emlékünnepeket Szeged rendezte — rendezni egyébként kötelesség volt —, másrészt, mert valahogy helyére tettük — és „látványosan”, nagyközönség előtt — Tömörkényt. (Hogy erre mekkora szükség volt, mutatja az, hogy egy-egy iskolás, vagy akár a felnőttek is — többet tudnak Szeged egyéb neveseiről, mint a legszegedibb íróról...)

Nézzük, mi segítette közelebb hozzánk, s helyéhez Tömörkényt a centenáriumon.

Az ünnepi irodalmi est értő és méltó tolmácsolással — dr. Ortutay Gyula színvonalas bevezető előadással, Jancsó Adrienne, Demjén Gyöngyvér, Mentés József, Kovács János, Nagy Attila pedig Tömörkény-művek, s a kortársak Tömörkény-ről szóló vallomásainak megszólaltatásával; a Néprajzi Társaság emlékünnepének a kutatások irányának tennivalóinak meghatározásával, s érdeke referátumokkal segítette elő Tömörkény teljesebb megismerését. Rendeztek két gazdag emlékkiállítását is: a Móra Ferenc Múzeumban és a Tömörkényi gimnáziumban. A Tömörkényi gimnázium emlékünnepe helyrehozta a centenáriumot s Szeged hírnevét — dr. Mihálka György Szegedi Kantátá-jával. S az emléktábla avatások, a Tömörkény körüli irodalmi „rendetevés” ildomos szertartása is adósságtörlesztés volt. S nemcsak Szegeden, hanem a megyében — Vásárhelyen, Makón, Zákányszéken — is rangos műsorral adóztak Tömörkény emlékének. Kicsik és nagyok, írók és olvasók, tudósok és közéleti vezetők megmozdulása volt ez a centenárium, s remélhetően nem marad visszhang és folytatás nélkül...

J. A.

NÉPMŰVÉS-Z-TALÁLKOZÓ SZEGEDEN

Zúgó taps jutalmazta a népművészek műsorát. Felejthetetlen este volt! A szakembert is meglepte, hogy a Dél-Alföld ilyen gazdag népművészettel rendelkezik. A dévaványai zenészek, a Gyula környéki népi énekesek, a három megye díszítőművészei, rigmusmondó vőfélyei, a zsombói Tombác János, aki több száz mesét tud, és a táncosok ritkán látott gazdagsággal mutatták be a népművészet kimeríthetetlen kincsesházának legszebb darabjait, a nép alkotó kedvének sokszínű megnyilvánulásait.

Tudunk-e erről? Késérő, de igaz a válasz: keveset! Pedig a rohanó élet, a technikai haladás mellett is kinyíló virágok elgondolkodtatnak. Nem kellene-e többet meríteni a népművészetből, amikor a szocialista kultúra megteremtésén fáradsunk, amikor közkinccsé akarjuk tenni a művészeteket, ki akarjuk emelni az eldugott tanyák lakóit az évszázados elzártságból?

E kérdés önkéntelenül tolu a nézők ajkára, amikor a tápéi művelődési otthonban véget ért Csongrád, Bács és Békés megyék népművészeinek műsora.

A Csongrád megye Tanácsa V. B. Művelődésügyi Osztálya, a Móra Ferenc múzeum és Szeged m. j. Városi Tanácsa V. B. Művelődésügyi Osztálya Bács és Békés megyék bevonásával 1966. november 29—30-án Dél-alföldi Népművészeti Találkozót rendezett Szegeden. A három megyéből mintegy 40 népművész érkezett a kétnapos találkozóra, hogy bemutassák művészetüket, segítséget nyújtsanak egymásnak, tanácsokat kapjanak további munkájukhoz.

A megyei tanácsházán rendezett találkozó dr. Katona Imrének, a Néprajzi Társaság főtájkárának A népművészet kérdései, különös tekintettel a Dél-Alföldre című vitaindító előadásával kezdődött. Előadásában foglalkozott a népművészet különböző ágainak speciális kérdéseivel, ismertette a gyűjtőmunka eddigi eredményeit. Előadásában rámutatott arra, hogy a közeljövőben nagy körültekintéssel újból meg kell kezdeni az ország néprajzi feltérképezését, és ezt a munkát belátható időn belül be is kell fejezni. Nagy feladatot ró a szakemberekre a város- és községmonográfiák megírása, amely alapját képezi a tudományos feltárásnak és feldolgozásnak. Mindenekelőtt több figyelmet kell fordítani magára a népművészetre is napjainkban.

Az előadást élénk vita követte.

Örvendetes, hogy ebben az esztendőben — talán a tv vetélkedőjének is szerepe van ebben — a közvélemény és a népművelés figyelve a népművészetre terelődött. Végeredményben Csongrád megyének is ez adta a végső lökést, hogy

a tv vetélkedőjének megnyerése után, elszigetelt próbálkozásain túllépve a nagy nyilvánosság előtt is bemutatassa népművészetét; dalait, táncait, díszítőművészetét és hagyományait.

Híszén az apátfalvi lakodalmasok, a forráskúti vőfélyvetélkedők, az 1960-ban és 1965-ben Hódmezővásárhelyen rendezett találkozók, és az 1964-es Szegeden rendezett népművész-kiállítás is előkészítője volt a mostani találkozóknak és kiállításoknak.

A találkozó egyik érdekessége a kiállítás és a bemutató volt. A Móra Ferenc múzeum kupolacsarnokában rendezett kiállításon a legszebb fa- és csontfaragások, terítők, szőttek, edények példázta népművészeink alkotókedvét. A kiállító 15 népművész közül meg kell említeni Vékony Sándor hódmezővásárhelyi fazekast, a népművészet mesterét, Sárosi Mihályné hímezőt, Varga László csabacsüdi fafaragó népművészt; Kiss István nyugalmazott tanárt, Konecz Géza vásárhelyi fafaragót és Pethő János bácsit, a makói festőt.

Tudtunk róla, mégis mindenkit meglepett, hogy a díszítőművészet milyen gyorsan közeledik az iparművészethez. Napjainkban a díszítőművészet néhány ága mives mesterséggé alakul, és követi a piac szeszélyes hullámzását. Ezt különösen akkor nem tartjuk megengedhetőnek, ha a megrendelő ízlése néha jelentős engedményekre is kényszerít bennünket. A kiállítás bebizonyította, hogy jó alappal és utánpótlással rendelkezünk a díszítőművészetben. Az irányítás és tanácsadás kérdését azonban rövid időn belül meg kell oldanunk. Világossá kell tenni minden népművész előtt, hogy a faragó népművész nem szobrászművész. Ez két dolog! Kétféleképpen is kell csinálni.

A másik kiemelkedő rendezvény a tápéi bemutató volt. A házigazdák a tápéi együttes műsorából mutattak be néhány számot, hogy utána átadják helyüket a legilletékesebbeknek, a táncoló, daloló, zenélő, mesemondó népművészeknek; a forrásnak, amelyből páros nap mi is ihletet merítünk. A tápéi Ács György népművész és felesége számos táncra sokáig emlékeztet marad. A dévaványai Kádár Feri bácsi az általa rekonstruált náddudát mutatta be a közönségnek, majd remek furulyaszólójával aratott sikert.

Célunk az volt, hogy felkeltsük a közvélemény figyelmét és egyben segítsük a tudományos feldolgozó munkát is. Ugyanakkor a népművészeket kiemeljük elzártságukból. Ismerjék meg egymást, erősödjék alkotókedvük, hogy a következő esztendőben is jöjjenek el hívásunkra, és művészetük gazdagságával gyönyörködtesse bennünket és adják át tudásukat a fiataloknak.

Z. J.

OLVASÓINK ÍRJÁK

Folyóiratunk decemberi számában a felfedezés örömeivel, az útrairatás kockázatának vállalásával, a lehetőségek nem éppen tág határai között válogatva (tudatában annak, hogy nem remekműveket, csak szerkesztőt és olvasót elgondolkodtató, bontakozó egyéni tehetséget mutató és a valóság egyik arcárszertét ábrázoló írásokat adtuk közre) bemutatunk néhány, e tájon élő fiatal szerzőt. Fogadtatásuk tanulságos volt. Kedves olvasóinktól elnézést kérünk, ha a hozzászóló érkező véleményekből ez alkalommal csak kettő (egyiknek kivonatos) közlésére vállalkozhatunk.

(A szerk.)

EGY KARCAGI TANÁR LEVELEBŐL:

... Mivel egy időben én is szegedi egyetemista voltam, örömmel tölt el a lap szellemi, kulturális nivójának állandó fejlődése, bátor és igazán őszinte hangja, sőt mondhatnánk, forradalmi kezdeményezése. Bárán merem mondani, egy vidéki lap sem fejlődött annyit az utóbbi időben, mint éppen a Viharsarok lapja, a Tiszatáj! S itt a legutóbbi: országos tetteket tartom, nemigen mutatnak be mostanában gimnazistákat országos folyóiratban. Nem kertelek, Ördögh Szilveszter elbeszéléseire gondolok... Írása érdekes és szép, ha úgy tetszik, akár művészi értelemben, s a közlési szintnek magasan megfelel... Mégis megdöbbentő! Nem azért, mintha én vagy néhány tanártársam ezt nem látta volna! Aki benne él a munkájában, az világosan látja mundezt, s azt is, hogy nemcsak úgy van az, ahogy az egyik magyar szakfelügyelőm mondta, hogy csak generációs probléma van itt. Több annál, sokkal több! Ördögh Szilveszter leírta azt, amit látott, tényként bemutatta, ismétlem: lerögzítette — ami a művészi életben a legkönnyebb —, de valahogy úgy, hogy az nem derül ki, hogy ő kívül áll az osztálytársain, nincs meg az a kontroll, az az ellenállás, aminek kellene hogy ott legyen. Egyszóval, nincs meg közben a példaadás, a felelősségmutatás, aminek épp ma feltétlenül ott kellene lennie. És én ezt nem is a Tiszatáj rovására írom, félre ne értsenek engem! Az írás így is nagyon megdöbbentő!...

... A Tiszatáj olvasói, a karcagi pedagógusok nevében további jó munkát és erőt, egészséget kívánok.

Rideg István
tanár

HOZZÁSZÓLÁS ÖRDÖGH SZILVESZTER: OSZTÁLYFÉNYKÉP CÍMEN MEGJELENT IRÁSÁHOZ

A most induló írónemzedék egyik tagjának, Ördögh Szilveszternek a Tiszatáj decemberi számában megjelent Osztályfénykép című elbeszélése erős ellenhatást váltott ki iskolánk diákságának körében.

A mű témája egy osztályfőnöki óra. Ördögh bemutat egy osztályt. Véleményeivel, gondolatvilágával, szokásaival együtt.

Ez az osztálykép azonban nem típusa a magyar középiskoláknak. Alakjai élők, de nem jellemzők az ifjúság döntő többségére. A mű egyik hibája innen adódik. Jó, hogy az író felvet problémákat, de a rossz nézőpont torzító általánosításra ad alkalmat. Feltételezzük, hogy az írás eredetileg nevelni akart, tükröt állítani a negatív figurák elé. Az írói állásfoglalás azonban hiányzik, sőt az a cinikus hangnem, ahogyan Ördögh a pozitív figurákat ábrázolja, nem hogy nem helyes, de hamis is. Az ábrázolt negatív alakoktól való elhatárolódása nem jut kifejezésre. Így állásfoglalásából nem lehet azt kiolvasni, hogy elutasító a szerző magatartása a rossz morális tényezőkkel szemben.

A másik — s szerintünk — a lényegesebb gyengésege, hogy kimondottan politikai színezetű, ártalmas megjegyzései senkinek sem használnak. Ártalmak, s különösen nemzetközi vetületben érinthetik kínosan hazánkat és népünket. Mi ezt igen durva hibának tartjuk.

A harmadik kifogásunk, hogy a pedagógusok, a nevelők tekintélyének ártó. Politikai kiállításukra legyintő stílusával nem azt éri el a szerző, amit akar: nem meggondolkoztatja a pedagógust, hanem nevetségessé teszi. S ez egy diáktól — enyhén szólva — nem a legkorrektebb eljárás. Különösen nem olyan tanárokkal szemben — az író szavaival —, akiket ő nagyon szeret és tisztel.

Természetesen e botlások egy része származhat — tekintve, hogy kezdő íróval állunk szemben — politikai és élettapasztalatlanságából. Eppen ezért vetődik fel előttünk is a kiadó, a szerkesztő bizottság felelőssége is. Helyes az induló írók pártolása, de talán még helyesebb lett volna az ilyen egyértelműen negatív hatású írásmű visszautasítása.

Ezzel az írással kapcsolatban szeretnénk határozottan leszögezni, hogy Ördögh művével semmi esetre sem vállalunk közösséget, és visszautasítjuk azt. Még akkor is, ha valóságos ifjúsági problémák is felszínre kerültek az írásban. De az összkép, amely az Osztályfénykép alapján kialakulhat, hamis, és nem jellemző a mai ifjúságra.

József Attila Tudományegyetem
Ságvári Endre Gyakorló Gimnázium
KISZ végrehajtó bizottsága

Minden Kedves olvasónknak
ez úton kívánunk

BOLDOG ÚJ ESZTENDŐT!